

Scénář ke screencastu 5HD200 – Japonsko

Dobrý den, v dnešním videu se stručně podíváme na vývoj Japonska před zahájením hospodářských reforem za spojenecké okupační správy uvalené na Japonsko po jeho kapitulaci ve druhé světové válce, abychom se na přednášce mohli věnovat již období samotných hospodářských reforem a také období tzv. japonského hospodářského zázraku, nebo-li období vysokého ekonomického růstu Japonska, trvajících od druhé poloviny 40. let až do 70. let.

Japonsko se do poloviny 19. století víceméně izolovalo od zbytku světa. Změna přišla s érou meidži, érou osvětlené vlády, která trvala od 60. let 19. století v podstatě až do první světové války, a která znamenala pro Japonsko výrazné reformy směřující Japonsko k modernizaci po vzoru západních ekonomik. Byla tak přijata nová ústava se zakotvením nedotknutelnosti císaře a ukončující éru samurajů, byla provedena měnová, daňová nebo správní reforma a probíhala rozsáhlá industrializace. V tomto období také vznikaly tzv. zaibacu, velké, zpravidla rodinné koncerny, zahrnující různé společnosti i banky, které do budoucna spolupracovaly s vládou a díky velkému ekonomickému vlivu měly i vliv na politické dění. Příkladem zaibacu byly například Mitsubishi nebo Nomura.

V první světové válce stálo Japonsko na straně Dohody a na konci války tak mezi vítězi. Meziválečné období pak bylo pro Japonsko obdobím s několika krizemi. Na grafu můžete vidět vývoj hrubého domácího produktu Japonska v první polovině 20. století, který ve 20. letech s drobnými výkyvy velmi mírně rostl, což na chvíli přerušil dopad Velké hospodářské krize, ale teprve ve druhé polovině 30. let následoval výrazný nárůst – to už ale mluvíme o období invaze do Číny. Zmiňovala jsem krize, které zasáhly Japonsko v meziválečném období – jednak prošlo poválečnou recesí na začátku 20. let, kdy se tehdejší hospodářská politika zaměřila na zavedení prvků plánování a na udržení vysokých cen, výsledkem však byla průmyslová stagnace a v roce 1927 krize spojená s krachem řady průmyslových podniků. Velká hospodářská krize se Japonsku rovněž nevyhnula a japonská vláda začala realizovat opatření podporující znovunastartování ekonomického **růstu**. **30. léta** už však byla také ve znamení radikalizace armády, podporující expanzivní zahraniční politiku, což vedlo v roce 1931 k obsazení Mandžuska a na jeho území vytvoření státu Mandžukuo pod japonským dohledem. Do Mandžukua začaly potom také mířit rozsáhlé investice na rozvoj průmyslu v této nově získané oblasti vlivu. Rok 1937 pak znamenal v podstatě začátek války v asijské oblasti, protože v tomto roce zahájilo Japonsko útok na Čínu a začalo postupně obsazovat její území, což můžete vidět na mapě na slidu, kde červeně vyšrafované je území ovládané Japonci v době jejich kapitulace v roce 1945. Na severu je také možné vidět území Mandžuska, na kterém byl na počátku 30. let vytvořen loutkový stát **Mandužukuo**.

Přestože druhá světová válka v Evropě skončila v květnu 1945, Japonsko nekapitulovalo a bojovalo dál. Ustoupilo až pod tlakem shoení atomových bomb na japonská města Hirošimu a Nagasaki a pod tlakem postupu Rudé armády na Japonskem ovládaná území na severu Číny, Mandžuska. Až tyto okolnosti spolu s dalšími faktory donutily Japonsko ke kapitulaci, jejíž podmínky byly přijaté v srpnu 1945 a samotná kapitulace byla podepsána 2. září na americké lodi Missouri. Současně s podpisem kapitulace byla na Japonsko uvalena spojenecká okupační správa v čele s USA.

Japonsko se po konci války potýkalo s obrovskými škodami, způsobenými bombardováním i shoením atomových bomb, se ztrátami na životech – odhady se pohybují okolo 2,5 – 3 milionů mrtvých i se ztrátou území, kolonií i území získaných během války, které byly pro Japonsko důležitým zdrojem surovin, které Japonsku scházely. Velmi záhy se projevila poválečná krize. Došlo k propadu výroby na asi třetinu ve srovnání s rokem 1937, do roku 1946 klesla výroba až k pětině. Propad výroby byl způsoben nejen zničenými kapacitami, ale také nutnou likvidací válečné výroby a jejich kapacit v souvislosti s podmínkami kapitulace. S tou souvisela také rostoucí nezaměstnanost, podpořená dále demobilizací a repatriací Japonců ze ztracených území. Krize se projevila také v zásobování, kdy Japonsko bezprostředně po válce trpělo nedostatkem potravin a jejich vysokou cenou v důsledku vysoké inflace, což vedlo až k lokálním hladomorům.

Na tyto problémy reagovala okupační správa, která Japonsko de facto řídila, ale nikoliv přímo, ale prostřednictvím japonské vlády. Jejím cílem bylo obnovit provést demokratické reformy a zabránit opětovné militarizaci Japonska, zabránit rozšíření komunismu do Japonska a obnovit japonské hospodářství a provázat ho se západními tržními ekonomikami. V první fázi také USA Japonsko výrazně pomohly s bezprostředními následky války, kdy zavedly podpůrné programy cílící na nastartování obnovy hospodářství. Jednalo se, dá se říci, o takovou dobu pomoci organizace UNRRA (organizace OSN zajišťující pomoc pro osvobozená území v Evropě), kdy USA dodávaly do Japonska potraviny, základní spotřební zboží nebo léky prostřednictvím program GARIOA, nebo o dobu pomoci nabízené Evropě prostřednictvím Marshallova plánu a European Recovery Program, tedy o finanční pomoc a dodávky pro průmysl, například i surovin v rámci programu EROA. Těmito programy byla do Japonska dodána pomoc ve výši téměř 1,9 mld. dolarů.

Okupační správa se však především zaměřila na znovuoobnovení japonského hospodářství a nastolení demokracie a jedním z prvních důležitých kroků bylo prosazení nové ústavy, vyhlášené v roce 1946 a platné od roku 1947, na základě které byl císař zbaven moci,

Scénář ke screencastu 5HD200 – Japonsko

Japonsko se zavázalo nevyužít válku jako prostředek řešení sporů, došlo k odluce státu a náboženství, byla v ní definována základní práva a svobody občanů, byl v ní zakotven parlamentní systém a řada dalších úprav, o kterých už si více řekneme na přednášce až se budeme bavit o období reforem v době spojenecké okupační správy.